

Крікало Олена Богданівна,
*здобувач ступеня вищої освіти магістр
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник:
*Мінченко Ольга Василівна,
професор кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

Сьогодні більшість країн заборонили використання допоміжних репродуктивних технологій як таких, що порушують принципи етики. В Україні на законодавчому рівні дозволено використання репродуктивних технологій, що спровокувало попит іноземців на послуги сурогатних матерів.

Сурогатне материнство – це метод лікування безпліддя, а саме запліднення жінки шляхом імплантації ембріона з використанням матеріалу подружжя з метою виношування і народження дитини, яка в подальшому буде визнана такою, що походить від подружжя, я правило, на комерційній основі на підставі відповідного договору між подружжям та сурогатною матір'ю [1].

Визнання за кожною людиною право на створення сім'ї, право на повагу приватного й сімейного життя, право на продовження роду поставило перед державою та міжнародною спільнотою завдання створення оптимальних механізмів регулювання нових прав, що виникли з розвитком біомедицини тому, що безплідність призводить до прямих репродуктивних втрат.

Сурогатне материнство регулюється такими нормативно-правовими актами, як: Сімейним кодексом України; Законом України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16 липня 1999 р. № 1007-XIV; Наказом Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Інструкції про порядок застосування допоміжних репродуктивних

технологій» від 23 грудня 2008 р. № 771.

Відповідно до ст.123 Сімейного кодексу України, де вказується, що подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій [2].

Оскільки сучасне законодавство не містить визначення сурогатного материнства, не включає права та обов'язки суб'єктів та не передбачає види відповідальності за порушення у сфері сурогатного материнства. Очевидно, спостерігаємо зловживання з боку медичних установ, посередників, також порушення прав біологічних батьків та дітей, прав сурогатних матерів. Факт узаконення правового статусу дитини, яка була народження сурогатною матір'ю розглядалось також у рішення Європейського суду з прав людини в контексті порушення права дитини на повагу до приватного життя.

У Рішенні Апеляційного суду Харківської області зазначається, що послуги з сурогатного материнства мають основою договірну цивільно-правову природу, а за своїм змістом є видом репродуктивних технологій, коли окремі або всі етапи зачаття і раннього розвитку ембріонів здійснюються поза організмом генетичної матері: «за загальним визначенням сурогатне материнство – це процес штучного запліднення, виношування й народження дитини жінкою (сурогатною матір'ю) з метою передачі дитини названим батькам згідно з договором за винагороду або без неї. Сурогатна мати – це жінка, яка добровільно згодилася завагітніти з метою виносити та народити генетично чужу їй дитину, що буде віддана на виховання іншим особам – біологічним батькам» [3].

Нідерландський доповідач з питань торгівлі людьми опублікувала звіт, у якому стверджувала, що «комерційне сурогатне материнство» може кваліфікуватися як торгівля людьми: сурогатні матері, залежно від конкретної ситуації, вербуються агенціями із сурогатного материнства або клініками, які надають допоміжні репродуктивні послуги [4, с. 51]. Експлуатація сурогатних матерів і дітей сьогодні можлива через недосконале законодавство у сфері послуг сурогатного материнства, а також до стимулюючих факторів відносимо:

бідність, слабкі адміністративні системи, відсутність державного контролю.

Пандемія та повномасштабне вторгнення стало проблемою для реалізації послуги репродуктивних технологій у повній мірі. Після двадцять четвертого лютого в Україні деякі сурогатні матері втратили зв'язок зі своїми агентствами та шукали біологічних батьків у соціальних мережах, у той час як останні можуть бути заблоковані в містах під російськими бомбардуваннями. Обидва форс-мажори показують, наскільки нестабільний є бізнес сурогатного материнства і наскільки великими є ризики, особливо коли виникає необхідність перетину державних кордонів.

У результаті нашого дослідження ми прийшли до висновків, що репродуктивна технологія має ще достатню кількість правових проблем, які потрібно врегулювати. Очевидно, що необхідність дотримуватись встановлених прав та інтересів дитини, яка виношується сурогатною матір'ю, охорона її здоров'я потребують чіткої законодавчої регламентації кожного аспекту цих правовідносин, у тому числі вказати заходи відповідальності за невиконання чи неналежне виконання сторонами свої обов'язків.

Список використаних джерел

1. Михальчук О. Правове регулювання сурогатного материнства в Україні. URL: <http://www.justinian.com.ua/article/php?id>

2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

3. Рішення Апеляційного суду Харківської області № 645/9412/14-ц від 25.06.2015. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/45897523>

4. Міжнародний досвід законодавчого регулювання питання використання репродуктивних технологій (включаючи сурогатне материнство) / Укладач : А. Брашовяну. Київ, 2013. 60 с.